

DR LUDÁNYI ÁGNES – DR SZILÁGYI ISTVÁN

Az internet használatával kapcsolatos attitűdök vizsgálata

Jelen tanulmány az internethasználathoz kapcsolódó attitűd, az IKT eszközhasználat, az internet-használati szokások összefüggéseit tárgyalja.

Kutatásunkban célként jelöltük meg, hogy az internethasználathoz kapcsolódó attitűd társadalmi csoportokhoz való kapcsolódását feltárjuk. Vizsgáltuk továbbá ezeknek az attitűdöknek a használati szokásokban, jártasságokban való megnyilvánulását is.

A pszichológiai attitűd vizsgálatoknak létjogosultsága van az internettel kapcsolatban is, hisz mind a tárgyi, mind a szociális világ valamennyi eleme lehet attitűdtárgy.

Magyarországon Víg Zoltán 2005-ben végzett kérdőíves vizsgálatot egyetemi hallgatók körében egyik célként megjelölve az internettel kapcsolatos vélemények feltárását. Adatai erősítik azt a megállapítást, hogy az alacsony magyarországi használatnak nem a gyenge infrastruktúra az oka. Ebben a vizsgálatban a kutatók azt tekintették „felhasználónak”, aki hetente legalább egyszer került kapcsolatba a számítógéppel. A kérdőív adatokat szolgáltatott az internetes tudásról, és arról is, hogy milyen módon fejlesztik az egyetemisták ezt a tudást. Néhány adat ebből a kutatásból:

Az egyetemisták 39 %-a saját ismert gépi környezetben dolgozik problémamentes biztonsággal, egyötödüknek viszont minden internethasználati feladat gondot jelent.

A szerző kiegészítette vizsgálatát a nem használók differenciáltabb megismerése irányába is. Ebben az internetről alkotott sztereotípiák finomítása volt a cél. (VÍG 2005) Témánk szempontjából a személyes adatok biztonságának

kérdésköre releváns, és ezt illetően az derült ki, hogy egynegyede a mintának úgy véli, hogy kiszivároghatnak személyes információk, noha egyötödük ezt elképzelhetetlennek tartja. Szintén a biztonság kérdéskörébe tartozik az a kérdés is, hogy cenzúrázni kell-e a gyerekek érdekében az internetet. Meglepő, hogy a válaszadók kétharmada felelt igennel, és egyötödük elutasít minden szabályozást. A bevezetőnkéből is olvasható, hogy az attitűdök vizsgálata lényeges, differenciált leírását adja a személyek IKT eszközökhöz való viszonyának.

Mindezek miatt fontos fogalom az attitűd és a véleményalkotás, ezért röviden bemutatjuk a két fogalomhoz tartozó legfontosabb pszichológiai elméleti megközelítéseket. Nem foglalkozunk olyan aspektusokkal, amelyek kutatásunk szempontjából nem fontosak, mint például az attitűdök funkciói, az attitűd és a viselkedés predikciója, kognitív disszonancia stb.

Az attitűd fogalma

Több mint száz különböző attitűddefiníció áttekintése után Allport úgy találta, hogy a legtöbb kutató alapvetően megegyezik abban, hogy az attitűd tanult predispozíció, valamely tárgy vagy tárgyakkal egy osztályával szembeni kedvező vagy kedvezőtlen válaszreakció. Az ő nevéhez kapcsolódik az egyik leggyakrabban használt definíció, amely szerint: „Az attitűdök pozitív és negatív viszonyulások: tárgyak, személyek, csoportok, helyzetek vagy a környezet bármely más azonosítható mozzanatai, akár absztrakt eszmék vagy politikai irányzatok iránti vonzalmak, és tőlük való idegenkedések.” (ATKINSON 1995, 521)

Az attitűdfogalom az egyik legfontosabb fogalom a szociálpszichológiában. A szociálpszichológusok véleménye szerint az attitűdök befolyásolják az emberi viselkedést. Következésképp az attitűdök a viselkedés előrejelzőiként szolgálnak a mindennapi életben.

A szociális attitűd tanult hajlandóság, az értékhordozó szociális-kulturális objektumokra vonatkozó értékelő viszonyulást jelenti. Szervezi, szabályozza a szociális valóság jelenségeinek megismerését, a rájuk irányuló viselkedést. (Pacsuta, 2013) Az egyén értékrendje tükröződik benne. Érzelmi, gondolati és az ezekből eredő viselkedési összetevői vannak. A szociális attitűdök hierarchikus rendszerben helyezkednek el, melyet az érzelmek strukturálnak.

A pszichológiai attitűdvizsgálatoknak létjogosultsága van az internettel kapcsolatban is, hisz mind a tárgyi, mind a szociális világ valamennyi eleme lehet attitűdtárgy.

Az attitűd szerkezete

Az attitűd hármasszerkezetű véleményre, nézetre utaló megnyilvánulás, amely társadalmilag meghatározott, de mindig egyénileg kivitelezett.

Az attitűd értelmezésénél figyelembe kell vennünk az adott tárgyra vonatkozó információkat, ismereteket és gondolatokat mint kognitív elemeket, amelyek a személy számára objektív tudásként értelmezhetők.

A megismerési összetevő tehát megjeleníti mindazt, amit az adott tárgyról tudunk. Ez a tárgy teljes ismeretanyagának csak egy részét jelenti, és nem feltétlenül tényekre alapozott tudásról van szó, inkább a tudás illúziójáról, amelyek birtokában határozott véleményeket hangoztathatunk.

Az attitűd affektív komponense kifejezi a személy tárgyhoz való objektív viszonyulását a pozitív és negatív polarizáció számtalan árnyalatában – a rajongástól, szeretettől és előnyben részesítéstől az elutasításig, mellőzésig és gyűlöletig. Ezek a tudatosan átélt, félig tudatos vagy tudattalan érzelmi-indulati elemek jelentik mindazt, amit az adott tárggyal szemben érzünk.

Az attitűd kognitív és érzelmi összetevői mint motivációs tényezők valamilyen módon a viselkedéshez kapcsolódnak, és a viselkedést befolyásolják.

„Az attitűdök természetsszerűleg különböznek abban is, hogy egyes attitűdök szerveződésében és fenntartásában mikor melyik összetevő jut meghatározó szerephez. Például egy alkoholista alkoholfogyasztási attitűdjében az érzelmi-élevezeti komponens fontosabb lesz, mint az alkoholfogyasztásra vonatkozó ismeretei. Vagy a politikus attitűdjében valószínűleg nagyobb hangsúlyt kapnak az ismeretek, információk és racionális megfontolások, mint az indulatok és az érzelmek. Csakis olyan attitűd tekinthető stabilnak, amelynek az összetevői összhangban vannak egymással.” (HANKISS 1987, 48) Annak ellenére, hogy többnyire a szociális attitűdöknek három komponensét különítik el, a szakirodalomban találkozunk olyan attitűdmeghatározással is, amely egyedül az affektív tényezőben véli megragadni az attitűdöt. Kaltz és Statland (1959) megkülönböztet háromtényezős, kéttényezős és csupán érzelmi típusú beállítódást. Akár háromtényezős attitűdről, akár az affektív tényezőhöz kapcsolódó attitűdkorrelátumról beszélünk, minden esetben számolnunk kell a belső konzisztenciával. Ha az attitűd összetevői nincsenek összhangban, akkor ez belső konfliktusok forrásává válhat. Attitűdön belüli konfliktus esetén az ellentmondás leggyakrabban abban áll, hogy

mást diktálnak az érzelmek, és mást a józan megfontolások. (HANKISS 1987) Például az alkoholista vagy a dohányos tisztában van az alkoholfogyasztás és a dohányzás káros hatásával, de ez ütközik az attitűd érzelmi-szükségleti összetevőjével, azzal, hogy szenvedélyesen dohányzik, vagy alkoholt fogyaszt. Ellentmondás létrejöhet attitűdök között is. Például ha valakinek a korrupcióval vagy protekcionizmussal szemben negatív attitűdje van, de egy adott pillanatban olyan helyzetbe kerül, hogy egy másik attitűdje (pl. családja, gyermeke iránti felelősség) azt kívánja, hogy ezeket vegye igénybe. A két attitűd ellentmond egymásnak, és szintén belső konfliktus forrásává válhat.

Az attitűd és a vélemény fogalmának áttekintése

Az attitűd és a vélemény fogalmát gyakran szinonimaként használják a szakirodalomban. Mindkettő helyeslő vagy helytelenítő diszpozíció bizonyos dolgokkal, személyekkel, tevékenységekkel, történésekkel és viselkedésekkel szemben. Mégis miért beszélünk bizonyos esetekben attitűdről, más esetekben pedig véleményről? Mi a különbség a két fogalom között? A két fogalom közötti legfontosabb különbség az, hogy az attitűd sokkal szilárdabb és tartósabb viszonyulás, mint a vélemény, és így az ember viselkedését jobban befolyásolja. A vélemény (vagy nézet) sokkal változékonyabb, nem stabil viszonyulás, és nem feltétlenül hat az emberek viselkedésére. A viszonyulás stabilitásán és viselkedésre gyakorolt hatásán túl két lényeges differenciáló tényező van az attitűd és a vélemény között:

- milyen mértékben általánosak,
- milyen affektivitást tartalmaznak (az attitűdök sokkal intenzívebbek affektivitás szempontjából).

Különbség még a két fogalom között az, hogy a vélemény általában egyetlen kérdésre adott válaszként fogalmazódik meg, míg az attitűd egymással összefüggő (például vallás, előítélet, hazafiság stb.) jelenségekre irányul. Előfordul, hogy az emberek olyan dolgokról, történésekről vagy helyzetekről véleményt nyilvánítanak, amelyekről kevés és hiányos információval rendelkeznek, és nincs különösebb érzelmi érintettségük. Bizonyos témákkal szem-

ben az emberek közönyösek vagy érdektelenek, mégis a közvélemény-kutatásokban elvárják, hogy legyen véleményük. Ezzel magyarázható, hogy a közvélemény-kutatásban a kutatók gyakran kapnak olyan válaszokat, hogy „nincs véleményem”. (FARAGÓ–KARCZAG–MÉREI 1998)

Vélemény, véleményalkotás

Az attitűdöktől eltérően a vélemények gyakran közéleti események következményei. Ahogy az események változnak, úgy változnak a vélemények is. Ilyen értelemben a véleményalkotás a társadalmi befolyásolás egyik formájának tekinthető. „Az amerikai közvélemény erőteljesen támogatta a vietnami katonai intervenciót, amíg nyilvánvalóvá nem vált, hogy az ellenség a végtelenségig fogja folytatni a harcot. Ekkor a közvélemény a tárgyalások útján való rendezés felé kezdett fordulni.” (Faragó–Karczag in Mérei 1998, 15) Hasonló hatással lehet a háborút ellenző híres személyiségek véleménye is. A véleményalkotás befolyásolása történhet közvetlen kommunikáció (előadás, szemtől szembeni beszélgetés, mindennapi társalgás) révén vagy közvetett (rádió, sajtó, televízió) módon. Mind az attitűd, mind a vélemény mérésénél felmerül a kérdés, hogy az adott személy véleménye, attitűdje mennyire „igaz”. Ugyanis elképzelhető, hogy valaki olyan véleményt nyilvánít ki, amely megfelel a társadalmi elvárásoknak, vagy olyan véleményt hangoztat, amely kedvező helyzetet teremt számára, de valójában más a „magánvélemény”.

A véleményalkotás három társadalmi befolyásolási folyamattal hozható összefüggésbe: engedelmesség, azonosulás és internalizáció.

Az engedelmesség oly módon befolyásolja véleményalkotást, hogy az emberek azért juttatják kifejezésre pozitív vagy negatív véleményüket, hogy befogadják őket az adott társadalmi csoportba. Ilyen esetben a vélemény inkább egy „elfogadott vélemény”, mint „magánvélemény”.

Az azonosulás során az ember saját véleményét bizonyos szerepkapcsolatokban érvényesíti, megpróbál azonosulni az őt körülvevő személyekkel. Az azonosulás által alkotott vélemények nincsenek szükségszerűen összhangban az egyén más véleményével vagy attitűdjével. Például Amerikában és más országokban is számos egyetemista radikalizmusa a csoporttal való azonosulással magyarázható, ugyanis az egyetem elvégzése után a radikalizmusukat hirtelen konzervatívabb viselkedés váltja fel.

„Az internalizáció kifejezéssel, Kelman arra az esetre utal, amikor a vélemény azért alakul ki vagy módosul, mert egybevág a személy más nézeteivel”. (Faragó–Karczag idézi Mérei 1998, 17) Az ilyen módon kialakult vélemény független a mások által és a társadalom által elfogadott reakcióktól. Ezekben az esetekben az egyén nem azért hangoztatja véleményét, mert külső megerősítést vár, vagy azért mert szükségesek a szerepkapcsolataihoz, hanem azért, mert ezek tartalma egybevág saját belső meggyőződésével. (FARAGÓ–KARCZAG idézi Mérei 1998)

A véleménykutatások nem csak a pszichológiai és szociológiai szempontjából fontosak. Felhasználhatók a gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai élet csaknem minden területén. A felmérések segítségével egyszerre vizsgálhatjuk az általánost, a közös tényezőket, illetve a különöset és egyedit. Egyfelől vizsgálhatjuk a lakosság egészének véleményét, beállítódását, másfelől az egyes rétegek, csoportok sajátosságait. A kutatások sok esetben egyszerűek, azaz egy adott időpontban, egy meghatározott szituációban rögzítik a társadalom különböző csoportjainak véleményét. Sokszor viszont a változások regisztrálására, monitorozására törekcsenek, nyomon követik a lakosság ismereteiben, véleményében bekövetkezett időrendi módosulásokat. A kutatások nem állnak meg a pszichológiai és szociológiai leírásoknál, feladatnak tekintik az adatok felhasználására tett javaslatokat is.

Az internethasználattal kapcsolatos attitűdök vizsgálata

Az internet használatával kapcsolatban különböző korosztályú, végzettségű, foglalkozású egyének attitűdjeit vizsgáltuk meg. Az alábbi fejezetben előbb az internet nem használatával kapcsolatos attitűdöket mutatjuk be, majd az egyes portálok használatával szembeni bizalmat, és végül az időkorúak internethasználatának tapasztalatait.

Az internet nem használatának okai

Sokáig úgy tartották, hogy Magyarországon az alacsony internethasználat elsősorban a magas távközlési, illetve szolgáltatási díjaknak köszönhető. Az utóbbi idők piaci változásait figyelembe véve könnyen belátható, hogy ez a magyarázat kevésbé tartható, mivel az internet-szolgáltatás díjai az elmúlt

években radikálisan csökkentek. Az internethasználók körének bővülésében ennek ellenére sem beszélhetünk jelentősebb kiugrásról, tehát sejthető, hogy az a magyarázat, amely kizárólagosan az internetezés magas költségeit tette felelőssé, nem megalapozott. Kollányi Bence az internet nem használatának okait vizsgálta egy 2006/2007-ben végzett magyarországi reprezentatív mintán végzett kutatásban. (KOLLÁNYI 2007) A válaszokból kiderül, hogy a nem használók közül csaknem minden második azért marad távol az internettől, mert úgy érzi, nincsen rá szüksége. A válaszok gyakorisága alapján a következő említett indok az érdektelenség, míg a harmadik leggyakoribb ok a számítógép hiánya. A megkérdezettek saját szavaikkal válaszoltak a kérdésre, több szempontot is felsorolhattak, amelyeket a kérdezőbiztos sorolt be az egyes kategóriákba.

Nem használat oka százalékban:

Nincs rá szüksége	46,5
Nem érdekli	30,5
Nincsen számítógépe	19,5
Túl drága	17,7
Nem tudja, hogy kell használni	17
Technikától való félelem	2,8
Nem elég jó a számítógépe	1,2
Nem való gyerekeknek	0,7
Vírusok miatt	0,2
Pornográfia / Szex	0,2
Személyes adatok védelme	0,2
Túl lassú a hozzáférés	0,1
Nehéz kapcsolatot teremteni	0,1
Túl sok a reklám	0,1

A kutatók többsége materiális, kognitív és érzelmi okokat jelöl meg az internet nem használatának okaként.

Materiális szempontok

Nem elég jó a számítógépe. Nincsen számítógépe. Túl drága. Túl lassú a hozzáférés. Nehéz kapcsolatot teremteni.

Kognitív szempontok

Nincs rá szükség. Nem érdekli. Nem tudja, hogyan kell használni. Technikától való félelem. Nem való gyerekeknek. Pornográfia. Személyes adatok védelme. Vírusok miatt. Túl sok a reklám.

A kognitív szempontokon belül érdemes elkülöníteni a motiváció hiányát (nem érdekes, nem hasznos), a tudás hiányát (nem tudja, hogy kell használni) és a félelmeket (negatív attitűdök és tapasztalatok).

Több országban végzett kutatások eredményei azt mutatják, hogy a nem használás leggyakoribb oka a kognitív tényező. Például 2013. április–május időszakban a Pew Research 2252 felnőttel végzett kutatása szerint Amerikában az emberek 15%-a nem használt internetet, 9%-uk pedig csak segítséggel használta azt. A fent említett kutatás azt is vizsgálja, hogy ez a 15% milyen okokból nem használ internetet. A megkérdezettek 21%-át nem érdekli, 13%-nak nincs számítógépe otthon, 10% úgy találja, hogy túl bonyolult és frusztráló az internet használata, 8% úgy gondolja, hogy túl nehéz a használata, és szintén 8% túl öregnek tartja magát ahhoz, hogy új dolgokat tanuljon meg. Összességében elmondható, hogy az amerikaiak többsége is inkább kognitív és technikai okok miatt nem használ internetet. A nem használók mindössze 8%-a fejezte ki az igényét, hogy a közeljövőben megtanulja az internet használatát, és 92%-ot továbbra sem érdekli a használata. (www.hotnews.ro/stiri-opinii-15590775-nu-prea-cred-fin -2014. 06. 15.)

Közel hasonló eredmények születtek egy 2006-ban végzett magyarországi kutatásban is, ahol szintén a kognitív és technikai okok jelentek meg nagyobb arányban. A megkérdezettek 46,5%-a a „nincs szükségem rá”, 30,5%-a pedig a „nem érdekel” okot jelölte meg, és mindössze 17,7% jelölte meg okként, hogy „túl drága”.

A magyarországi kutatásokból az is kiderül, hogy míg 2002-ben még a szociális és anyagi okok voltak jellemzők az internet nem használatában, addig a 2006-os kutatásban már a kognitív és a technikai okok voltak túlsúlyban: kognitív 70%, materiális 30%. (Kollányi, 2014)

Saját kutatásunkban tíz feltételezett okot soroltunk fel az internet nem használásának okaként. Ezek nagyjából megfelelnek a legtöbb kutatásban feltüntetett okoknak. Az okokat három csoportba soroltuk:

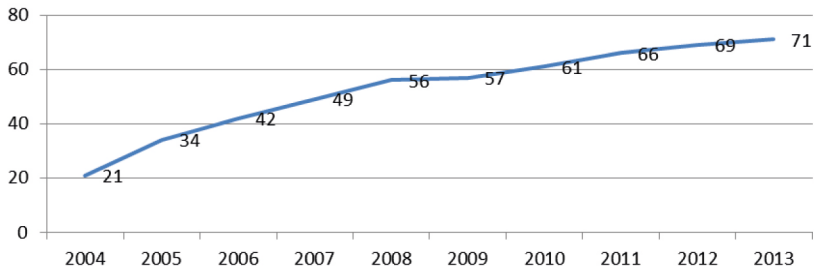
- kognitív,
- anyagi,
- érzelmi.

Kérdések az internetet nem használók számára

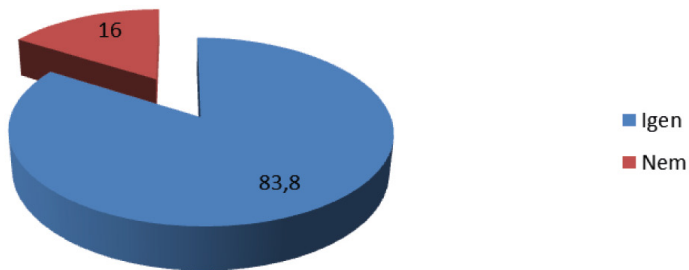
A következőkben az internetet nem használók számára feltett kérdést és a kapott válaszokat mutatjuk be.

1. Az alábbiakban felsorolt okok közül melyek azok, amelyek miatt nem használja az internetet? Ezt öt fokozatban jelölheti meg, ahol az: 5 = nagyon jellemző, 1= egyáltalán nem jellemző.

nincs pénzem számítógépre/internet-előfizetésre	1	2	3	4	5
nem tudom használni az internetet	1	2	3	4	5
nem tartom biztonságosnak a használatát	1	2	3	4	5
nincs szükségem rá	1	2	3	4	5
nem érdekel	1	2	3	4	5
idegenkedem, félek a technika alkalmazásától	1	2	3	4	5
nem tudom, hogyan kell használni az internetet	1	2	3	4	5
félek, hogy kiszolgáltatom a személyes adataimat	1	2	3	4	5
túl drágának tartom	1	2	3	4	5
sok a fölösleges, zavaró információ	1	2	3	4	5

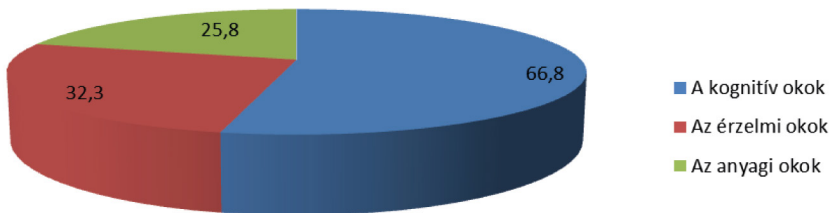

1. ábra: Az internethasználók arányának változása (%)

2. ábra: Használja-e az Internetet? (%)

Kérdőívünkben kíváncsiak voltunk arra, hogy azok, akik **nem** használnak internetet, mely okok miatt tesznek így. A válaszadók ötfokozatú skálán értékelhették, mennyire jellemző rájuk az adott kérdés.

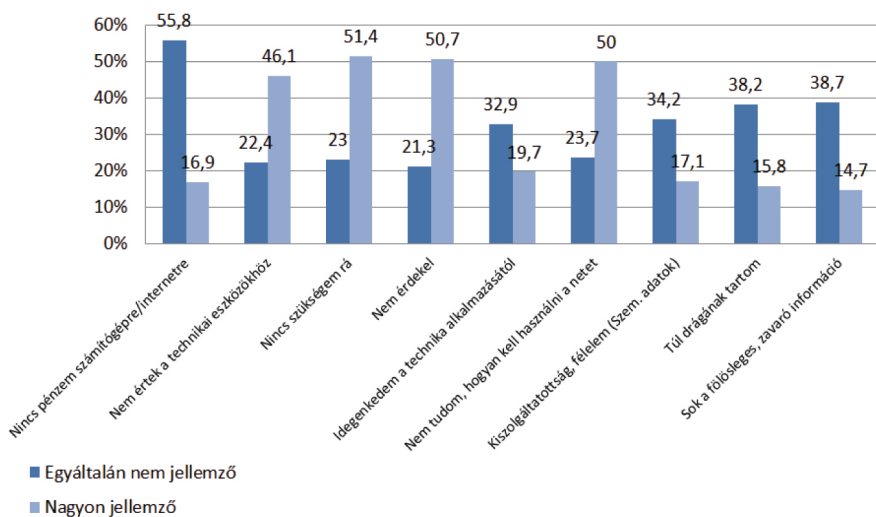

3. ábra: A három oksági tényező megoszlása (%)

Az elutasítás okai

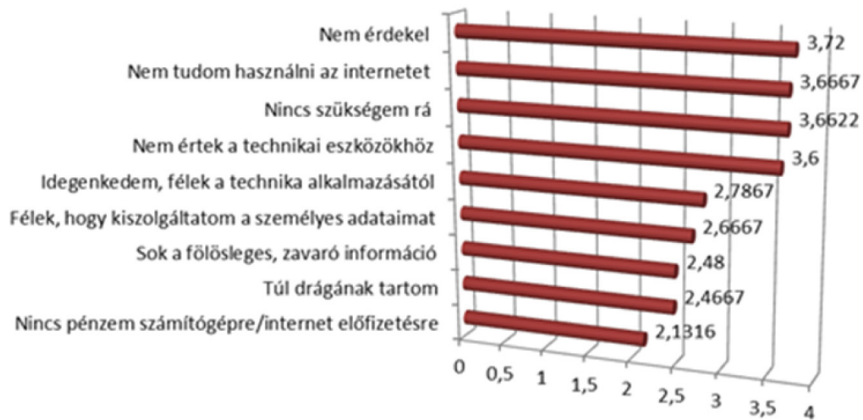
Az internetet nem használók okait vizsgálva három csoport különíthetünk el.

- **anyagi okok:**
 - nincs pénzem számítógépre/internet-előfizetésre
 - túl drágának találom
- **kognitív okok:**
 - nem értek a technikai eszközökhöz
 - nem érdekel
 - nem tudom, hogyan kell használni az internetet
 - nincs szükségem rá
- **érzelmi okok:**
 - idegenkedem, félek a technika alkalmazásától
 - félek, hogy kiszolgáltatatom a személyes adataimat
 - sok a fölösleges, zavaró információ

4.ábra: Miért nem használja az internetet?

A mögöttes okokat a gazdasági, technikai tudás, az érzelmi viszonyulás dimenzióival fedtük le, és itemenként azok a válaszadók jelölték meg elkerülésük okait ezeknél a kérdéseknél, akik internetet nem használnak, vagyis a válaszok alapján 76 fő. (N=500) Legkevésbé a sok fölösleges és zavaró információ tartja vissza a megkérdezetteket az internet használatától (14,7 százalék), melyet az anyagiakra vonatkozó okok követnek. Túl drágának tartja az internetet a válaszadók 15,8 százaléka, és nincs pénze számítógépre vagy internetre 16,9 százaléknak. Arányaiban valamivel több embert zavar a kiszolgáltatottság személyes adatainkat illetően, és hasonló megoszlást olvashatunk le a technikától való idegenkedés kérdésében is (19,7 százalék). Négy olyan okot soroltunk fel, ahol a vizsgálati korpuszba került személyek körülbelül fele nagyon jellemzőnek tartja azokat saját elkerülésére vonatkozólag. A válaszadók 46,1%-ára nagyon jellemző, hogy nem ért a technikai eszközökhöz, 50,1 százaléka nem tudja, hogyan kell használni az internetet, és 50,7 százalékukra jellemző, hogy nem érdekli őket az internet világa. Nagyon jellemző válaszkategóriában legtöbben azt jelölték, azért nem használnak internetet, mert nincs szükségük rá (51,4 százalék).

5. ábra: Az elutasítás okai (átlagok 5-ös skálán)

Az elutasítás okait láthatjuk csökkenő sorrendben. Első helyen a „nem érdekel” válasz szerepel, amelynek differenciálására szükség lesz a további kutatásban. „Nem tudom használni” és „nincs szükségem rá” a további oktatáshoz, és a „túl drágának tartom” anyagi ok csak az utolsó előtti helyre került.

A kutatásokban az is megfigyelhető, hogy a kognitív szemponton belül milyen tényező elsődleges: a motiváció hiánya (nem érdekel, nem hasznos) a tudáshiány (nem tudja használni) vagy félelmek, negatív attitűdök (idegenkedek, félek használni, és félek, hogy kiszolgáltatom személyes adataimat). A 2002-es kutatásban erre nem kérdeztek rá. 2004-ben a megkérdezettek 63,7%-a a motiváció hiányát jelölte meg, 13,2% a tudás hiányát és 2,4% a különböző félelmeket (20,7% egyéb okok). A 2006-os kutatásban: motiváció hiánya: 65,7%; 16,9% a tudás hiánya és 3,9% a különböző félelmek (13,5% egyéb okok). (KOLLÁNYI 2014)

Az anyagi okok százalékos aránya a kutatásunk eredményei alapján

„Nincs pénzem” item: egybevág a szakirodalommal, hogy nem az anyagi helyzet nehézsége tekinthető a nem használat elsődleges okaként. Mindössze a minta 16,46%-a tartja nagyon jellemzőnek önmagára, hogy anyagi okok miatt nem használó. Ha együtt kezeljük a 6,33%-os jellemző használati mutatóval, akkor is csak a minta mintegy 22%-a az, aki anyagi okok miatt nem használó.

„Túl drágának találok” item: 9,39 százalék azzal indokolja a nem használatot, hogy drágának itéli. Egybecseng a korábbi táblázat adatával, hogy 58,97 százalék nem tartja ezt az okot jellemzőnek. Az anyagi helyzet, a gazdasági kondíciók úgy látszik, hogy nem bírnak olyan erővel, hogy a használat, nem használat kérdését befolyásolják, illetve arra csak gyengén hatnak.

A kognitív okok százalékos aránya a kutatásunk eredményei alapján

„Nem értek a technikához” item: lényegesen magasabb számban jelzik az adatközlők, hogy jellemzően vagy nagyon jellemzően nem értenek a technikai eszközökhöz. Ez a minta 64,1%-a. A minta egynegyede ért a technikai eszközökhöz.

„Nem tudom használni” item: A képesség, készség hiányára vonatkozó kérdésre adott válasz is elgondolkodtató, hiszen a válaszadók 66,67 százaléka jellemzőnek vallja, hogy nem tudja használni az internetet. Egyértelműen csak 25,64 százalék tartja magára nézve jellemzőnek, hogy tudja használni az internetet.

„Nem érdekel” item: a minta 62,82%-át nem érdekli az internet, gyenge érdeklődést mutat 14,1 százalék, és mindössze 23,08 százalék jelöli azt, hogy egyáltalán nem jellemző rá az, hogy érdektelen lenne.

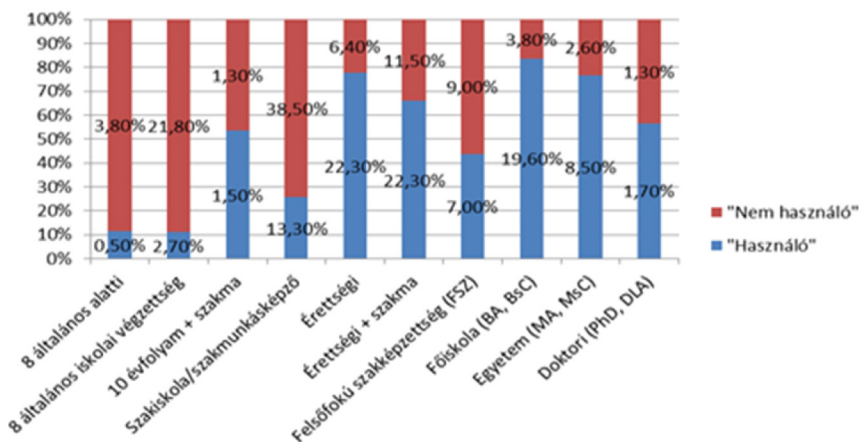
A kutatásunk eredményei (és más hasonló kutatások eredményei is) azt jelzik, hogy amennyiben ezt a kognitív hozzáférést valamilyen módon nem tudják biztosítani a digitális szakadék rossz oldalán rekedtek számára, akkor minden bizonnyal elkerülhetetlenné válik a társadalmi egyenlőtlenségek egy új dimenzióval való bővülése, újratermelődése és megszilárdulása.

Az érzelmi okok százalékos aránya a kutatásunk eredményei alapján

„Félek az internet használatától” item: ebben a kérdésben a félelem okára nem kérdeztünk rá, csak egyszerűen arra vonatkozott a kérdés, hogy bármilyen averziót érez-e a válaszadó az internethasználattal kapcsolatban. Itt 34,62 százalék semmilyen averziót nem jelez, viszont majd 40 százalékuk félelmet keltőnek ítéli a technikai eszközöket.

„Félek, hogy kiszolgáltatatom személyes adataimat” item: ebben a kérdésben a félelemre vonatkozó adatok már differenciáltabban kezelik a félelemre vonatkozó kérdéskört. A személyes adatokkal kapcsolatos kérdésre relatíve nagy százalékban (32,05 százalék) közölték, hogy félnek az adataikkal kapcsolatos nyilvánosságtól.

Az internethasználat (és nem használat) végzettség, életkor és település szerinti megoszlásának bemutatása

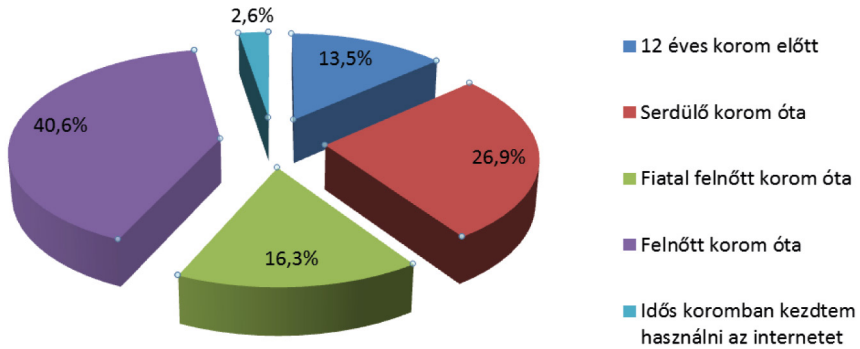

6. ábra: Iskolai végzettség és internethasználat összefüggése (sig = 0,000)

Az iskolai végzettséget az elemzések során összevontuk három csoportba. Alacsony iskolai végzettségi csoportba soroltuk a 8 általános alatti és a 8 általános iskolai végzettségeket; a középfokú iskolai végzettség kategóriába soroltuk a 10 évfolyam és szakma, szakiskola/szaktanulmányok, érettségi, szakma és érettségi, valamint a felsőfokú szakképzés attribútumokat választókat. A felsőfokú végzettségi csoportba soroltuk a főiskolai, egyetemi és doktori végzettségi szinteket.

Iskolai végzettség tekintetében más kutatásokkal összhangban az látható, hogy a magasabb iskolai végzettségűek körében alacsony a „nem használók” aránya, és a 8 általános iskolai végzettség alatt, 8 osztályos és szakiskolai végzettséggel a legmagasabb a nem használók aránya. Az érettségi tekinthető választóvonalnak az arányokat figyelembe véve. A fenti összefüggés szignifikáns.

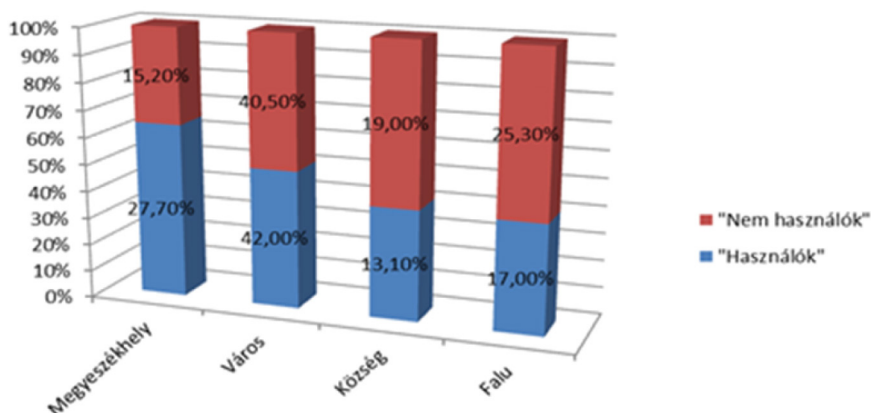
Az internetet használók (és nem használók) életkor szerinti megoszlása

7. ábra

Fontos kérdés, hogy a felhasználók, mely életszakaszukban kezdték használni az internetet. Meghatározó, milyen technológiai miliőben és milyen szinten nyílt lehetőségünk elsajátítani a világháló használatát.

Az y vagy z generáció tagjai beleszületnek abba a világba, ahol természetes, ha keresnek valamit, szórakozni, beszélgetni, tanulni szeretnének, akkor használják az internetet, a korábbi generációk ettől teljesen eltérő szocializációs úton sajátítják el a világháló használatát. A mintánkba került válaszadók 40,6 százaléka – vagyis 169 fő – felnőttként kezdte használni az internetet, melyet arányaiban a serdülők követnek (26,9 százalék, N = 112). Fialat felnőttként találkozott az internettel 68 fő, a megkérdezettek 16,3 százaléka, és gyerekként 56 fő, a válaszadók majdnem 15 százaléka használta a világhálót. Alulreprezentáltak azok, akik idős korban mélyültek el az internet nyújtotta lehetőségekben, a minta mindössze 2,6 százalékára, 11 főre jellemző ez.

8.ábra: Településtípus és internethasználat összefüggése (sig = 0,000)

A településtípus és internethasználat összefüggését vizsgálva látszik, hogy a községben, faluban élők nagyobb arányban nem használók, míg a városban, megyeszékhelyen élők esetében ez az arány fordított. Amennyiben a kutatás eredményeképpen tervezni lehet különböző társadalmi csoportok, településtípusok és iskolai végzettségű emberek támogatására, úgy ezek az adatok relevánsakká válhatnak, élve azzal a feltevéssel, hogy az internethasználatnak van egyenlőtlenség-kompenzáló hatása. Mert ha ez igaz, akkor a nem használók deficitje kimutatható.

A mi kutatásunkban nem kérdeztünk rá arra, hogy a nem használók a későbbiekben szándékoznak-e internetet használni vagy sem.

A magyarországi és az említett amerikai vizsgálat adatai hasonló tendenciát mutatnak.

A 2006-os magyarországi vizsgálatban arra a kérdésre, hogy mennyire valószínű, hogy egy év múlva internetet használ, a következő válaszok születtek:

nagyon valószínű:	1,4%
valószínű:	6,4%
nem valószínű:	89,8%
nem tudja:	2,4%

Érdekes az életkor szerinti megoszlása azoknak a nem használóknak, akik a jövőben sem akarják használni az internetet. Elmondható, hogy az életkor növekedésével nő azoknak a száma, akik a jövőben sem akarják használni az internetet. Így például az 50–59-es korosztály az országos reprezentatív átlag közel tízszerese, míg a 60 feletti korosztály az országos reprezentatív minta átlagának a hatvanszorosa.

A bizalom fogalmi megközelítése

A kutatásunkban vizsgáltuk a bizalom jelentőségét is, az internethasználattal kapcsolatban.

A bizalom szónak számos jelentése és meghatározása van. Az, hogy milyen bizalomról beszélhetünk, főleg a bizalom tárgyától függ. Bízhatunk emberekben, tárgyakban, elvekben, egy adott politikában, hírekben, információkban, bízhatunk a jövőnkben, a kereskedelemben, a társadalmi rendszerben, de bízhatunk önmagunkban is. Ennek megfelelően a bizalom szónak számos szinonimáját használják különböző nyelvekben. Magyar nyelven helyzettől függően leginkább a bizalom, megbízható, megbízhatóság szavakat használjuk. Ritkábban a szavahihető (angolul *trustworthy*) kifejezést használjuk, főleg ha újságírókról, közösségi vezetőkről vagy üzleti partnerekről van szó. Francia nyelven a leggyakrabban a *confiance* szót használják a bizalom kifejezésére. Az önbizalomra két kifejezést is használnak: *confiance en soi meme* és *aplombe*. Angolul leginkább a *confidence* kifejezést használják, de bizonyos esetekben használatos a *reliable* is, illetve a *self-reliable* kifejezés az önbizalomra. (BABARCZY 2012) A bizalomnak leginkább anticipáló jellege van. Eszerint megelőlegezzük, hogy az, amit mások tesznek, mondanak vagy felkínálnak nekünk, azok számunkra kedvezőek lesznek. Bizalom esetén elvárásokat fogalmazunk meg másokkal szemben. Ezeknek az elvárásoknak érzelmi, kognitív és morális alapjai vannak. A beigazolódott bizalom előnyökkel jár, megelégedést okoz, növeli az önbizalmat, és arra serkenti az egyént, hogy máskor is és másokkal szemben is viseltessen bizalommal. A bizalom rosszhiszemű kihasználása pedig lerombolja az egyén bizalmát, és szűkíti a jövőbeni lehetőségeinek körét. A bizalom lehetséges ellentétje a bizalmatlanság és bizonytalanság. A bizonytalanság két fő forrása az előrejelezhetetlenség és az irányíthatatlanság. Ez azt jelenti, hogy mások cselekvései nincsenek teljes ellenőrzésünk alatt, így azok mindig hordoznak bizonytalanságot és kockázatot.

A bizalom kutatásával több tudományterület is foglalkozik. Leginkább a szociológia, a szociálpszichológia, a közgazdaságtan és a politika tudománya.

„A bizalmat kutató szociológiai irodalom általánosított, személyközi és intézményes bizalmat különböztet meg. Az első típusú kutatásban a kérdezett általános attitűdjét mérik (mennyiben hajlamos a bizalomra vagy a bizalmatlanságra) – ez inkább személyiségfüggő vonás, mint konkrét helyzetekre vonatkoztatható attitűd (amely természetesen korábbi tapasztalatokat tükrözhet). Ettől megkülönböztetjük az intézményi bizalmat, amely specifikus helyzetekre jellemző – a bizalom foka itt az alany és egy másik szereplő közti viszonyt jellemzi.” (BABARCZI, 2012)

A mai modern társadalmunkban az egyének közti közvetlen és közvetett kommunikáció egyre fontosabbá válik. Ahogy kiterjed a kommunikáció, és nő a másokkal való együttműködés iránti függőség, úgy nő a megbízhatóságukba vetett bizalom fontossága. Ma az élet különböző területein számtalan opcióból választhatunk, növekszik a mások által megvalósítható alternatívák száma, növekszik az egyének választási szabadsága, és ezzel együtt növekszik a sebezhetőségünk is. Mindezek miatt kiemelkedő jelentőséghez jut a bizalom kérdése, mint a környezetünk áttetszőségének fontos tényezője. (CZAKÓ 2014)

A bizalomnak három összetevője van. Az első dimenzió az emberek közti kapcsolat, az együttműködés. A bizalmat a kapcsolatok minősége fejezi ki. Kezdetben a bizalom egy egyoldalú elvárás és egyoldalú elkötelezettség, amely fokozatosan kölcsönössé válhat, majd az egyes emberekbe vetett bizalmon felül kialakulhat egy általánosabb, az egész csoportba vagy szervezetbe vetett bizalom. Ilyen szituációkban minden egyes cselekvő sikere az összes többi cselekvésétől függ. Ennek a folyamatnak a végeredménye mindig egy direkt vagy indirekt csere, kapcsolat. A kapcsolat csaldás esetén megszűnhet, a bizalomra érdemes kapcsolatok pedig tartóssá, szorossá válhatnak. A bizalom második dimenziója a személyiség. Sokan a bizalmat a személyiség egy tulajdonságának tekintik, felteszik, hogy létezik olyan emberek, aki alapvetően bízik másokban, és létezik olyan, aki eleve bizalmatlan másokkal szemben. A bizalom harmadik dimenziója kulturális szabályként fogalmazható meg. Vannak olyan társadalmak és kultúrák, ahol a bizalomra nézve általános, normatív szabályok érvényesek. Normatívan előírt elvárások létezése esetén a társadalom tagjai elszámoltathatók lesznek cselekedeteikért.

Az előírások s betartásukba vetett bizalom megszegéséért különböző szankciók járnak. A bizalmi alapú kultúrák az egyének bizalomra vonatkozó döntéseit, cselekedeteit nagymértékben befolyásolják. (CZAKÓ 2014)

Bizalom az internethasználatban

Az elektronikus kereskedelem elterjedésével egyre inkább előtérbe került a szolgáltató (eladó) és a vásárló közötti bizalom kérdése. Ez a típusú bizalom tranzakciós bizalomnak tekinthető, vagyis valamilyen internetes tranzakcióval kapcsolatban merülhet fel: valamilyen szolgáltatás használatával vagy internetes vásárlással kapcsolatosan. Legtöbb cég vezetősége felismerte, hogy mennyire fontos a bizalom az ilyenfajta internetalapú kereskedelem sikerességében. Bár voltak jogi eszközök a szolgáltatásokkal szembeni panaszok orvoslására, de ennél többre volt szükség a bizalom kialakításához. A cégek erre a célra dolgoztak ki a különböző stratégiákat és módszereket. A bizalom kérdését kezelő stratégiák közül eddig egyik sem volt teljesen sikeres. A kifejlesztett módszerek között megemlíthetjük az elektronikus visszajelző adatbázist, amelyet azzal a céllal hoztak létre, hogy az eladók és a vásárlók ellenőrizhessék a szolgáltatók hírnevét, szavahihetőségét és megbízhatóságát. A módszer lényege, hogy az elektronikus visszajelző rendszerben minden regisztrálnak lehetősége nyílt a szolgáltatással kapcsolatos pozitív és negatív megjegyzések valamint észrevételek közzétételére. Ez a módszer segítette a bizalmi légkör kialakítását a szolgáltató és a vásárló között. Ez a rendszer sem volt tökéletes, mert a szolgáltatók „mesterséges” módon is eláraszthatták adatbázisaikat pozitív visszajelzésekkel, vagy olyan módon alakították a szoftverük működését, hogy megnehezítsék a rossz hírnév és negatív jelzések közlését. Az internet használatában is többféle bizalom létezik. Van egy úgynevezett általánosított (személyközi) bizalom, amely arra utal, hogy mennyire bízunk meg a beszélgetőpartnerünkben. Mennyire hiszünk az általa közöltekből, és mennyire osztunk meg vele személyes dolgokat. Ez egy elég magas szintű bizalmat feltételez, hiszen sok esetben a kommunikáló partnerünknek csak az internetes becenevét ismerjük. Ebben az esetben nagy a kockázata annak, hogy illetékteleneknek szolgálatunk ki fontos információkat magunkról. A másik típusú bizalom a tranzakciós (intézményes) bizalom. Ebben az esetben a bizalom arról szól, hogy megbízunk egy szolgáltatásban vagy interne-

tes vásárlásban, nem félünk attól, hogy átvernek vagy kicsalják a pénzünket. Általában feltételezzük, hogy az általánosított bizalom korrelál a kockázatvállalási hajlammal, míg az intézményes bizalom specifikus kockázati tényezőkre vonatkozik az intézménnyel, társadalmi szereppel kapcsolatban.² Az internetes kutatások – a mi kutatásunk is – főleg a tranzakciós (intézményes) bizalom vizsgálatára összpontosított. A bizalom kialakítása szempontjából nagyon fontos, hogy minél jobban meggyőződjünk a szolgáltatások megbízhatóságáról. Mit tehetünk azért, hogy meggyőződjünk arról, mennyire megbízható és hiteles az interneten kínált portéka, pénzügyi tranzakció forrása? Az alábbiakban felsorolunk egy pár tanácsot. Ellenőrizzük, hogy:

- mi az információ forrása?
- elismert szervezet tette-e közzé?
- az információt hitelesíti-e szakmai szervezet vagy szakteknintély?
- elsődleges vagy másodlagos az információforrás?
- a forrás eredete egyértelműen meghatározott és dokumentált-e?
- van-e bibliográfia, hivatkozás a felhasznált forrásokhoz?
- ki szponzorálja a cikket vagy a honlapot?
- mi az információforrás célja: tájékoztatás, meggyőzés, értékesítés?

Természetesen ezek az ellenőrzések sem biztosítják teljes mértékben a megbízhatóságot, de lényegesen csökkentik annak a veszélyét, hogy becsapjanak.³

2 <http://ki.oszk.hu/kf/.../hitelesseg-az-interneten-a-mertekadotol-a-megbizhatoig/> 2014. 07. 18.

3 Uo.

1. tábla: Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot, amelyben él? (21)
Megbízom az ott megjelent hírekben (19/9)

			Megbízom az ott megjelent hírekben.					Total
			egyáltalán nem jellemző	kicsit jellemző	közepesen jellemző	jellemző	nagyon jellemző	
Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot, amelyben él?	A világot amelyben élek teljes mértékben jónak és kiszámíthatónak, biztonságosnak érzem.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom az ott megjelent hírekben	4 36,4%	0 0%	4 36,4%	2 18,2%	1 9,1%	11 100,0%
	A világban amelyben élek jól eligazodom, ismerem a módját, hogy elérjem a céljaimat, nem tartok attól ami történhet velem.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom az ott megjelent hírekben	5 3,6%	36 25,9%	66 47,5%	24 17,3%	8 5,8%	139 100,0%
	A világ amelyben élek nem kiszámítható, bizonytalan vagyok a jövőben, és a céljaim megvalósulásában.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom az ott megjelent hírekben	10 5,9%	39 23,1%	77 45,6%	37 21,9%	6 3,6%	169 100,0%
	A világban, amelyben élek nincs kiszámíthatóság és biztonság.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom az ott megjelent hírekben	7 10,3%	16 23,5%	24 35,3%	16 23,5%	5 7,4%	68 100,0%
	Teljesen rossznak látom a világot amelyben élek, és bizonytalanok érzem magam benne.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom az ott megjelent hírekben	4 33,3%	3 25,0%	2 16,7%	3 25,0%	0 0%	12 100,0%
	Egyéb	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom az ott megjelent hírekben	1 14,3%	0 0%	3 42,9%	2 28,6%	1 14,3%	7 100,0%
Total	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom az ott megjelent hírekben	31 7,6%	94 23,2%	176 43,3%	84 20,7%	21 5,2%	406 100,0%	
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Kutatásunkban erre a kérdésre is csak az internetet használók válaszoltak. Értelemszerűen az elemzésénél csak az internetezők véleményét vettük figyelembe.

Az adatok feldolgozásánál ugyanazt a módszert alkalmaztuk, mint az előző táblázatnál. A fenti táblázat adatai alapján azt az összefüggést, hogy az emberek mennyire érzik biztonságosnak azt a világot, amelyben élnek, és hogy mennyire bíznak az internetes hírekben, a következőképpen vizsgáljuk:

- a nem bízik az internetes hírekben kategóriába soroljuk az „egyáltalán nem jellemző” és kicsit jellemző válaszokat,
- a megbízik az internetes hírekben kategóriába soroljuk a „jellemző” és „nagyon jellemző” válaszokat,
- a „közepesen jellemző” válaszokat nem vesszük figyelembe az értékelésnél,

2. tábla: Milyennek látja a világot, amelyben él?

Milyennek látja a világot?	Nem bízik	Bízik
1. A világ, amelyben élek, teljes mértékben jó és kiszámítható	36,4%	27,3%
2. A világban, amelyben élek, eligazodom, ismerem	29,5%	23,1%
3. A világ, amelyben élek, nem kiszámítható, bizonytalan	29,0%	25,5%
4. A világban, amelyben élek, nincs biztonság	33,8%	30,9%
5. Teljesen rossznak látom a világot, amelyben élek	58,3%	25%

A fenti adatok alapján úgy tűnik, hogy nincs semmilyen összefüggés a között, hogy az emberek mennyire látják biztonságosnak azt a világot, amelyben élnek, és mennyire bíznak az interneten közölt hírekben és információkban.

Egy fontosabb következtetés vonható le az adatokból, mégpedig az, hogy függetlenül attól, mennyire látják az emberek biztonságosnak vagy nem biztonságosnak a világot (1. 2. 3. 4. és 5. csoportok), inkább nem bíznak a hírekben, az internetes információkban. A felsorolt csoportok mindegyikénél nagyobb a százaléka azoknak, akik „nem bíznak az internetes hírekben”, mint azoknak, akik „bíznak az internetes hírekben”. Egyetlen feltűnő, szignifikánsnak mondható eltérés mutatható ki: abban a csoportban, ahol teljesen rossznak látják a világot, amelyben élnek (5. csoport), 58,3% nem bízik a hírekben, és mindössze 25,0% bízik az interneten közölt hírekben. A másik négy csoportnál minimális a különbség a „nem bízik” és „bízik” értékek között. Feltételezhetően az internetes hírekben való bizalom más tényezőktől függ. Nemzetközi felmérések adatai alapján is kimutatható, hogy az utóbbi években csökkent az emberek bizalma az internetes hírekben.

3. tábla: Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot, amelyben él? (21)
Megbízom benne, ezért pénzügyeimet is ott intézem (19/8)

			Megbízom benne, ezért a pénzügyeimet is ott intézem					Total
			egyáltalán nem jellemző	kicsit jellemző	közepesen jellemző	jellemző	nagyon jellemző	
Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot, amelyben él?	A világot amelyben élek teljes mértékben jónak és kiszámíthatónak, biztonságosnak érzem.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom benne ezért a pénzügyeimet is ott intézem	5 45,5% 3,7%	1 9,1% 1,9%	0 0% 0%	5 45,5% 6,0%	0 0% 0%	11 100,0% 2,7%
	A világban amelyben élek jól eligazodom, ismerem a módját, hogy elérjem a céljaimat, nem tartok attól ami történhet velem.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom benne ezért a pénzügyeimet is ott intézem	30 21,6% 22,4%	14 10,1% 26,4%	40 28,8% 44,0%	30 21,6% 36,1%	25 18,0% 55,6%	139 100,0% 34,2%
	A világ amelyben élek nem kiszámítható, bizonytalan vagyok a jövőben, és a céljaim megvalósulásában.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom benne ezért a pénzügyeimet is ott intézem	53 31,4% 39,6%	24 14,2% 45,3%	39 23,1% 42,9%	38 22,5% 45,8%	15 8,9% 33,3%	169 100,0% 41,6%
	A világban, amelyben élek nincs kiszámíthatóság és biztonság.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom benne ezért a pénzügyeimet is ott intézem	42 61,8% 31,3%	10 14,7% 18,9%	6 8,8% 6,6%	7 10,3% 8,4%	3 4,4% 6,7%	68 100,0% 16,7%
	Teljesen rossznak látom a világot amelyben élek, és bizonytalannak érzem magam benne.	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom benne ezért a pénzügyeimet is ott intézem	3 25,0% 2,2%	3 25,0% 5,7%	5 41,7% 5,5%	1 8,3% 1,2%	0 0% 0%	12 100,0% 3,0%
	Egyéb	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom benne ezért a pénzügyeimet is ott intézem	1 14,3% ,7%	1 14,3% 1,9%	1 14,3% 1,1%	2 28,6% 2,4%	2 28,6% 4,4%	7 100,0% 1,7%
Total	Count % within Mennyire tartja jónak, biztonságosnak a világot amelyben él? % within Megbízom benne ezért a pénzügyeimet is ott intézem	134 33,0% 100,0%	53 13,1% 100,0%	91 22,4% 100,0%	83 20,4% 100,0%	45 11,1% 100,0%	406 100,0% 100,0%	

A fenti táblázat adatai alapján azt az összefüggést, hogy az emberek mennyire érzik biztonságosnak azt a világot, amelyben élnek, és hogy mennyire bíznak az internetes pénzügyi intézésekben, a következőképpen vizsgáljuk:

- a nem bízik a pénzügyi ügyek intézésében kategóriába soroljuk az „egyáltalán nem jellemző” és „kicsit jellemző” válaszokat,
- a megbízik a pénzügyei intézésében kategóriába soroljuk a „jellemző” és „nagyon jellemző” válaszokat,
- a „közepesen jellemző” válaszokat nem vesszük figyelembe az értékelésnél.

Kutatásunkban erre a kérdésre csak az internetet használók válaszoltak. Értelemszerűen, az elemzésénél csak az internetezők véleményét vettük figyelembe. (Vannak olyan kutatások, amelyben a nem internetezők véleményét is megkérdezzük az internet megbízhatóságáról.) Ezek alapján a következő csoportokat állíthatjuk fel:

Milyennek látja a világot?	Nem bízik	Bízik
1. A világ, amelyben élek, teljes mértékben jó és kiszámítható	54,6%	45,4%
2. A világban, amelyben élek, eligazodom, ismerem	31,7%	37,6%
3. A világ, amelyben élek, nem kiszámítható, bizonytalan	35,7%	31,4%
4. A világban, amelyben élek, nincs biztonság	76,5%	14,7%
5. Teljesen rossznak látom a világot, amelyben élek	50%	8,3%

Az adatok alapján egyértelmű, hogy bizonyos összefüggés van a között, hogy az emberek mennyire látják biztonságosnak a világot, és mennyire bíznak meg a pénzügyeik internetes intézésében. Nem mutatható ki különbség megbízhatóság szempontjából a pénzügyek internetes intézésében azoknál, akik megbízhatónak látják a világot. (1. és 2. csoport) Valószínű, hogy ezekben az esetekben a megbízhatóság más tényezőktől függ, például attól, hogy a tranzakciókat végző intézetek milyen a bizalom kérdését kezelő stratégiát fejlesztettek ki.

Lényeges összefüggés mutatható ki a megbízhatóság szempontjából azoknál, akik nem látják biztonságosnak a világot (3. 4. és 5. csoport). Azoknak, akik csak részben tartják kiszámíthatónak a világot (3. csoport), 45,7%-a nem bízik az internetes pénzügyi tranzakciókban, 31,4% pedig megbízik. Ennél sokkal nagyobb eltérés mutatható ki azoknál, akik teljesen rossznak és bizonytalanoknak látják a világot (5. csoport). Ennél a csoportnál az emberek mindössze 8,3%-a bízik meg a pénzügyeik internetes intézésében, és 50,1% nem bízik az ilyen jellegű ügyintézésben. Feltételezhetően egyéb más tényezők (életkor, végzettség, valamint az intézetek visszajelző és bizalomkezelő stratégiája) is szerepet játszanak abban, hogy az emberek mennyire bíznak meg az internetes pénzügyi tranzakciókban.

Még az internetet nem használóknak is csak 13 százaléka gondolja azt, hogy az interneten megtalálható információknak, tartalmaknak csak kisebb része megbízható. Több mint 42% szerint nagyjából az információk fele, és 45 százalékuk szerint az információk nagyobb része megbízható. Összességében elmondható, hogy az amerikai nem internetező 32 százaléka hiszi azt, hogy az interneten található tartalmak nagyobb része nem megbízható. Ezzel szemben a magyarországi kutatások adatai alapján a nem internetező 45%-a gondolja azt, hogy az interneten található tartalmak nagyobb része nem megbízható.

Az internethasználóknak csak 6 százaléka gondolja úgy, hogy a világhálón fellelhető információknak csak kisebb része megbízható, több mint 37% szerint nagyjából az információk fele megbízható, és 57% szerint pedig az információk nagyobb része tekinthető megbízhatónak.

A fenti adatokat összehasonlítva a saját vizsgálatunk adataival úgy tűnik, hogy az általunk megvizsgált populáció lényegesen bizalmatlanabb az internetes tartalommal és ezen belül a pénzügyi tranzakciókkal szemben, mint az amerikai populáció.

Idősek internethasználata

A fejlett társadalmakban az életkor meghosszabbodása a társadalom elöregedését is eredményezi. Becslések szerint 2025-re a lakosság 25%-a 60 év feletti lesz. Az idős embereknél a szociális aktivitástól való elzártság olyan negatív hatásokat vált ki, mint a magány, a fölöslegesség-érzés, szellemi és fizikai hanyatlás és lelki betegségek.

Az időskorral foglalkozó kutatók véleménye szerint a kronológiai kor csak részben befolyásolja a kognitív funkciók hanyatlását. Legalább ilyen negatív hatással van az izoláció. A tartós izoláció csökkenti a motivációt, fokozza fizikai és mentális hanyatlást és a lelki betegségek (például a depresszió) megjelenésének valószínűségét. A geriátriai depresszióskálával végzett felmérések alapján megállapították, hogy hat hónapos rendszeres internethasználat szignifikánsan csökkentette a depressziót.

Az internethasználatot kutatók egybeeső véleménye, hogy az internet rendszeres használata éppen ezeket a fent felsorolt negatív hatásokat csökkenti.

Az idős korosztály gyakran idegenkedik az infokommunikációs eszközök, ezen belül az internet használatától, így pont azok maradnak ki a számítógép-használat nyújtotta előnyökből, akiknek legjobban megkönnyítené az életét. Idősödve nyűg tud lenni az ügyintézés, sorban állás, nehéz az ügyintéző pár odavetett szavából megérteni: mit is kell tenni, a formanyomtatványokat hogyan kell kitölteni stb. A legtöbb idős ember arról sem tud, hogy egyre több ügyet lehet elektronikus úton is intézni (gáz- és áramszolgáltatás, vásárlás, magánlevelezés stb.). Az említett előnyök mellett az internet használata pozitív hatással van a lelki folyamatok karbantartására. Ezt a tényt számos tudományos vizsgálat igazolja.

Mind a nemzetközi, mind a hazai szakirodalom kiemeli az idősek bevonásának fontosságát az internet használatába. Az időseknek az információs társadalomba való bevonására számos elképzelés született. Egyesek a képzés és az ismeretterjesztés fontosságát hangsúlyozzák, mások inkább az idősbárát eszközök fejlesztésében látják a megoldás kulcsát. Egyre több az idősek célcsoportjára fókuszáló közösségi oldal, weboldalak, telefon- és internet-szolgáltatások, valamint képzési és eszköz kínálatok. (RAB 2009) Több kutatás foglalkozik azzal, hogy az internethasználat milyen hatással van az idős emberekre. Az American Journal of Geriatric Psychiatry kötetben közölt tanul-

mány szerint az internet használatának hatására az idős emberek agyi tevékenysége fokozódik, illetve a különböző kognitív funkciók javulását lehet tapasztalni. A longitudinális kutatás alanyai olyan 55 és 76 év közti idős emberek voltak, akik napi rendszerességgel használták az internetet. A kutatás tapasztalatai szerint (kutatásvezető: dr. Gary Small professzor) az internet napi használata lassítja a testi, lelki életkori regressziót, segít az új információk elsajátításában, és csökkenti a depressziót.

A Zürichi Egyetem Gerontológiai Központja által 2008-ban végzett közvélemény-kutatás eredményei részben megegyeznek az amerikai kutatás eredményeivel. A kutatásban több nyelvterületen élő 65 év feletti emberek véleményét kérték ki az internethasználattal kapcsolatos elvárásaikról, szükségleteikről, illetve a használattal kapcsolatos kompetenciáikról. A kutatás eredményeiből kiemelnénk néhány érdekes adatot.

- az internetet nem használó 65 év feletti populáció többsége nő
- az életkor növekedésével csökken az internethasználók száma: a 80 és 84 év közöttiek 17%-a használ internetet, a 85 év felettiék mindössze 8%-a
- az internethasználat nagymértékben a felhasználók technikai képzettségétől és érdeklődésétől függ (a nem használók 71%-a a nem használás okaként a technikai „nehézségeket” jelöli meg)
- - az internet nem használásában kisebb mértékben van szerepe a látás-, hallás- vagy memóriazavaroknak (27% jelöli meg okként), illetve a finommotoros mozgás zavarainak (15%-a jelöli meg okként)
- legtöbb idős ember az internet használatát kapcsolattartási céllal veszi igénybe.

Az egyetlen lényeges eltérés az amerikai vizsgálattal szemben, hogy az internetet nem használók úgy gondolják, hogy ez nem vezet a társadalmi kirekesztettségükhöz (a megkérdezettek mindössze 17%-a gondolja, hogy az internet használatának hiánya fokozza a társadalmi kirekesztettségüket).

A kutatás tapasztalatai alapján a szerzők javaslatokat tesznek az idősek internethasználatának fokozására. Ezekből említenénk meg néhányat:

- szükségesnek tartják az internethasználat alapjainak oktatását az idős emberek számára
- javasolják az internetdíjak csökkentését, hogy az alacsonyabb szociális státuszú személyek számára is könnyen elérhető legyen az internet
- javasolják az idősek által használt szolgáltatások bővítését (például idősek számára hasznos portálok kialakítását), (SCHELLING–SEIFERT 2014)

Magyarországon jelenleg a népesség 19%-a időskorú. Ezen belül az idős emberek több mint egynegyede egyedül él. Ezért is lenne nagyon fontos az idős embereknek az információs társadalomba való integrálása. Az idősek információs társadalomba történő integrációja csak az erre szakosodott szervezetek és a szakmai szolgáltatók összefogásával képzelhető el. Olyan összehangolt tevékenységre lenne szükség, amelyben együtt gondolkodnának és tevékenykednének a geriátriai intézetek, pszichológusok, civilszervezetek, szoftvergyártók és különböző internetszolgáltatók.

Magyarországon több programot dolgoztak ki erre a célra. A két legismertebb program a „Kattints rá, Nagyi!” és „Az idősek felkészítése az információs társadalom kihívására”. (KOLIN 2002)

Magyarországon végzett felmérések eredményei azt mutatják, hogy az 55 és 74 év közti idős emberek 84%-a nem rendelkezik számítógépes ismeretekkel (az európai átlag 65%). A hazai szakemberek véleménye szerint az internet használatának hiánya a kognitív deficiten kívül fokozza az idős emberek társadalmi kirekesztettségét is.

Az idősek várható nyeresége nyilvánvalónak tűnik:

- a kirekesztődés és elmagányosodás megszűnhet vagy jelentősen csökkenhet,
- előnyös lehetőségek nyílnak meg a szellemi és fizikai rehabilitáció terén,
- számos kényelmi szolgáltatás válik elérhetővé,
- - csökken az információs kiszolgáltatottság az egészségügyi ellátás, az életminőséget javító szolgáltatások, ügyintézők stb. területén.

A probléma kezelésére olyan programokat dolgoztak ki, amelyek segítik a harmadik életkorban lévők az internetes ismeretek elsajátításában. A „Kattints rá, Nagyi!” program, Magyarországon körülbelül húsz helyszínen zajlik: Debrecen, Eger, Miskolc, Pécs stb. A résztvevők átlagéletkora 63 év. A programokat 2008-tól a határon túli magyarok számára is kiterjesztették. Így a „Kattints rá, Nagyi!” programot Csíkszeredán és Komáromban (Komarno) is megszervezték, és folyamatosan bővül a határon túli települések száma, ahol a programot megszervezik.

Annak ellenére, hogy számos program létezik az idősek részére az internet használatának elsajátítására, sokszor azt lehet tapasztalni, hogy az idősek rendelkeznek számítógéppel, egyéb IKT eszközzel és internetelérhetőséggel, de ezek használathoz a környezetüktől kérnek segítséget.

Az alábbiakban a kutatásunk eredményeit mutatjuk be az eltérő bonyolultságú IKT eszközök használatával kapcsolatban különböző életkorokban, kiemelten elemezve az időskorúak internethasználatát.

Az alábbi táblázatokban az okostelefon, az iPod, iPad, az e-book, a tablet, a notebook, a laptop, a navigációs eszköz és asztali számítógép használatának gyakoriságát mutatjuk be, majd a táblázatok eredményeinek elemzését.

A különböző IKT eszközök használata életkor szerint

4. tábla

Crosstab

			Okostelefon		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	9	2	11
		% within eletkor2	81,8%	18,2%	100,0%
		% within Okostelefon	4,6%	,7%	2,3%
	20-29 éves	Count	99	46	145
		% within eletkor2	68,3%	31,7%	100,0%
		% within Okostelefon	50,5%	16,7%	30,8%
	30-39 éves	Count	38	33	71
		% within eletkor2	53,5%	46,5%	100,0%
		% within Okostelefon	19,4%	12,0%	15,1%
	40-49 éves	Count	37	85	122
		% within eletkor2	30,3%	69,7%	100,0%
		% within Okostelefon	18,9%	30,9%	25,9%
	50-59 éves	Count	12	63	75
		% within eletkor2	16,0%	84,0%	100,0%
		% within Okostelefon	6,1%	22,9%	15,9%
	60 évesnél idősebb	Count	1	46	47
		% within eletkor2	2,1%	97,9%	100,0%
		% within Okostelefon	,5%	16,7%	10,0%
Total		Count	196	275	471
		% within eletkor2	41,6%	58,4%	100,0%
		% within Okostelefon	100,0%	100,0%	100,0%

Crosstab

			iPod		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	0	11	11
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within iPod	,0%	2,4%	2,3%
20-29 éves	20-29 éves	Count	4	141	145
		% within eletkor2	2,8%	97,2%	100,0%
		% within iPod	57,1%	30,4%	30,8%
30-39 éves	30-39 éves	Count	2	69	71
		% within eletkor2	2,8%	97,2%	100,0%
		% within iPod	28,6%	14,9%	15,1%
40-49 éves	40-49 éves	Count	0	122	122
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within iPod	,0%	26,3%	25,9%
50-59 éves	50-59 éves	Count	1	74	75
		% within eletkor2	1,3%	98,7%	100,0%
		% within iPod	14,3%	15,9%	15,9%
60 évesnél idősebb	60 évesnél idősebb	Count	0	47	47
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within iPod	,0%	10,1%	10,0%
Total	Total	Count	7	464	471
		% within eletkor2	1,5%	98,5%	100,0%
		% within iPod	100,0%	100,0%	100,0%

Crosstab

			iPAd		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	0	11	11
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within iPAD	,0%	2,4%	2,3%
20-29 éves	20-29 éves	Count	7	138	145
		% within eletkor2	4,8%	95,2%	100,0%
		% within iPAD	41,2%	30,4%	30,8%
30-39 éves	30-39 éves	Count	2	69	71
		% within eletkor2	2,8%	97,2%	100,0%
		% within iPAD	11,8%	15,2%	15,1%
40-49 éves	40-49 éves	Count	7	115	122
		% within eletkor2	5,7%	94,3%	100,0%
		% within iPAD	41,2%	25,3%	25,9%
50-59 éves	50-59 éves	Count	1	74	75
		% within eletkor2	1,3%	98,7%	100,0%
		% within iPAD	5,9%	16,3%	15,9%
60 évesnél idősebb	60 évesnél idősebb	Count	0	47	47
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within iPAD	,0%	10,4%	10,0%
Total	Total	Count	17	454	471
		% within eletkor2	3,6%	96,4%	100,0%
		% within iPAD	100,0%	100,0%	100,0%

Crosstab

			IPad		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	0	11	11
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within IPad	,0%	2,4%	2,3%
20-29 éves	20-29 éves	Count	7	138	145
		% within eletkor2	4,8%	95,2%	100,0%
		% within IPad	41,2%	30,4%	30,8%
30-39 éves	30-39 éves	Count	2	69	71
		% within eletkor2	2,8%	97,2%	100,0%
		% within IPad	11,8%	15,2%	15,1%
40-49 éves	40-49 éves	Count	7	115	122
		% within eletkor2	5,7%	94,3%	100,0%
		% within IPad	41,2%	25,3%	25,9%
50-59 éves	50-59 éves	Count	1	74	75
		% within eletkor2	1,3%	98,7%	100,0%
		% within IPad	5,9%	16,3%	15,9%
60 évesnél idősebb	60 évesnél idősebb	Count	0	47	47
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within IPad	,0%	10,4%	10,0%
Total	Total	Count	17	454	471
		% within eletkor2	3,6%	96,4%	100,0%
		% within IPad	100,0%	100,0%	100,0%

Crosstab

			E-Book		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	0	11	11
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within E-Book	,0%	2,4%	2,3%
20-29 éves	20-29 éves	Count	6	139	145
		% within eletkor2	4,1%	95,9%	100,0%
		% within E-Book	40,0%	30,5%	30,8%
30-39 éves	30-39 éves	Count	5	66	71
		% within eletkor2	7,0%	93,0%	100,0%
		% within E-Book	33,3%	14,5%	15,1%
40-49 éves	40-49 éves	Count	1	121	122
		% within eletkor2	,8%	99,2%	100,0%
		% within E-Book	6,7%	26,5%	25,9%
50-59 éves	50-59 éves	Count	3	72	75
		% within eletkor2	4,0%	96,0%	100,0%
		% within E-Book	20,0%	15,8%	15,9%
60 évesnél idősebb	60 évesnél idősebb	Count	0	47	47
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within E-Book	,0%	10,3%	10,0%
Total	Total	Count	15	456	471
		% within eletkor2	3,2%	96,8%	100,0%
		% within E-Book	100,0%	100,0%	100,0%

Crosstab

			Tablet		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	2	9	11
		% within eletkor2	18,2%	81,8%	100,0%
		% within Tablet	3,2%	2,2%	2,3%
20-29 éves	20-29 éves	Count	23	122	145
		% within eletkor2	15,9%	84,1%	100,0%
		% within Tablet	37,1%	29,8%	30,8%
30-39 éves	30-39 éves	Count	18	53	71
		% within eletkor2	25,4%	74,6%	100,0%
		% within Tablet	29,0%	13,0%	15,1%
40-49 éves	40-49 éves	Count	15	107	122
		% within eletkor2	12,3%	87,7%	100,0%
		% within Tablet	24,2%	26,2%	25,9%
50-59 éves	50-59 éves	Count	4	71	75
		% within eletkor2	5,3%	94,7%	100,0%
		% within Tablet	6,5%	17,4%	15,9%
60 évesnél idősebb	60 évesnél idősebb	Count	0	47	47
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within Tablet	,0%	11,5%	10,0%
Total	Total	Count	62	409	471
		% within eletkor2	13,2%	86,8%	100,0%
		% within Tablet	100,0%	100,0%	100,0%

Crosstab

			Tablet		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	2	9	11
		% within eletkor2	18,2%	81,8%	100,0%
		% within Tablet	3,2%	2,2%	2,3%
20-29 éves	20-29 éves	Count	23	122	145
		% within eletkor2	15,9%	84,1%	100,0%
		% within Tablet	37,1%	29,8%	30,8%
30-39 éves	30-39 éves	Count	18	53	71
		% within eletkor2	25,4%	74,6%	100,0%
		% within Tablet	29,0%	13,0%	15,1%
40-49 éves	40-49 éves	Count	15	107	122
		% within eletkor2	12,3%	87,7%	100,0%
		% within Tablet	24,2%	26,2%	25,9%
50-59 éves	50-59 éves	Count	4	71	75
		% within eletkor2	5,3%	94,7%	100,0%
		% within Tablet	6,5%	17,4%	15,9%
60 évesnél idősebb	60 évesnél idősebb	Count	0	47	47
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within Tablet	,0%	11,5%	10,0%
Total	Total	Count	62	409	471
		% within eletkor2	13,2%	86,8%	100,0%
		% within Tablet	100,0%	100,0%	100,0%

Crosstab

			Notebook / Laptop		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	2	9	11
		% within eletkor2	18,2%	81,8%	100,0%
		% within Notebook / Laptop	1,2%	2,9%	2,3%
	20-29 éves	Count	62	83	145
		% within eletkor2	42,8%	57,2%	100,0%
		% within Notebook / Laptop	37,8%	27,0%	30,8%
	30-39 éves	Count	37	34	71
		% within eletkor2	52,1%	47,9%	100,0%
		% within Notebook / Laptop	22,6%	11,1%	15,1%
	40-49 éves	Count	43	79	122
		% within eletkor2	35,2%	64,8%	100,0%
		% within Notebook / Laptop	26,2%	25,7%	25,9%
	50-59 éves	Count	17	58	75
		% within eletkor2	22,7%	77,3%	100,0%
		% within Notebook / Laptop	10,4%	18,9%	15,9%
	60 évesnél idősebb	Count	3	44	47
		% within eletkor2	6,4%	93,6%	100,0%
		% within Notebook / Laptop	1,8%	14,3%	10,0%
	Total	Count	164	307	471
		% within eletkor2	34,8%	65,2%	100,0%
		% within Notebook / Laptop	100,0%	100,0%	100,0%

Crosstab

			Navigációs eszköz		Total
			Igen	Nem	
eletkor2	20 évesnél fiatalabb	Count	0	11	11
		% within eletkor2	,0%	100,0%	100,0%
		% within Navigációs eszköz	,0%	2,9%	2,3%
	20-29 éves	Count	23	122	145
		% within eletkor2	15,9%	84,1%	100,0%
		% within Navigációs eszköz	26,4%	31,8%	30,8%
	30-39 éves	Count	26	45	71
		% within eletkor2	36,6%	63,4%	100,0%
		% within Navigációs eszköz	29,9%	11,7%	15,1%
	40-49 éves	Count	22	100	122
		% within eletkor2	18,0%	82,0%	100,0%
		% within Navigációs eszköz	25,3%	26,0%	25,9%
	50-59 éves	Count	14	61	75
		% within eletkor2	18,7%	81,3%	100,0%
		% within Navigációs eszköz	16,1%	15,9%	15,9%
	60 évesnél idősebb	Count	2	45	47
		% within eletkor2	4,3%	95,7%	100,0%
		% within Navigációs eszköz	2,3%	11,7%	10,0%
Total		Count	87	384	471
		% within eletkor2	18,5%	81,5%	100,0%
		% within			
		% within Navigációs eszköz	100,0%	100,0%	100,0%

Okostelefon és mobiltelefon használata

A 30 év alatti korosztály inkább okostelefont használ a mobil helyett: 81,8% (20 év alatt) és 68,3% (20–29 év) okostelefont használ, és csak 36,4% (20 év alatt) és 55,2% (20–29 év között) használ mobiltelefont. Az életkor előrehaladtával fokozatosan csökken az okostelefont használók száma: a 40–49 év közöttiek 30,2%-a, és a 60 év felettek mindössze 2,1%-a használ okostelefont. Az életkorral nemcsak az okostelefont használók száma csökken, hanem a mobiltelefon használók száma is: a 40–49 év közöttiek 59%-a, a 60 év felettek mindössze 27,7%-a használ mobiltelefont.

iPod és iPad használata

A két eszköz használatával kapcsolatban elmondható, hogy az általunk vizsgált populáció csak nagyon ritkán használja ezeket az IKT eszközöket. A 20–29 és 30–39 év közti korosztályok 2,8%-a használ iPodot, a 20 év alatti és a 60 év feletti korosztálynál 0% tapasztalható. Az iPad esetén hasonló tendencia mutatható ki: a 20–29 és 30–39 év közötti korosztályok használják leginkább, de arányuk nagyon alacsony (4,8%; 2,8%; és 5,7%). Ennél az eszközhasználatnál is azt tapasztaltuk, hogy 20 év alattiak és a 60 év felettek egyáltalán nem használják az iPadet.

E-book és tablet használata

Az e-book szintén a kevésbé használt IKT eszközök közé tartozik. A 20 év alatti és a 60 év feletti korosztály egyáltalán nem használja. A többi korosztálynál is az európai átlag alatti százalékos arány mutatható ki: 4,0% és 8% között a 20 és 59 év közötti korosztályoknál. Ennél gyakoribb a tablet használata. Az 50 és 59 év közöttiek csak nagyon kevesen használják (5,3%), a 60 év felettek pedig egyáltalán nem. A 20 év alatti korosztálytól a 49 éves korosztályig nincs lényeges különbség a tablet használatának gyakoriságában (12,3% és 18,2% között), mindössze a 30 és 39 közöttieknél tapasztalható nagyobb arány (25,4%).

Asztali számítógép és laptop használata

Az asztali számítógép használta a leggyakoribb az általunk vizsgált populációnál. A teljes populáció 74,1%-a használ asztali számítógépet. Lényeges különbséget nem tapasztalhatunk a 20-tól 59 évig terjedő korosztályoknál (73%

és 87% között). Ettől lényeges eltérés mutatható ki a 20 év alatti korosztálynál, itt 100% a használók aránya, és a 60 év feletti korosztálynál – a használók aránya 27,7%.

A laptopot jóval kevesebben használják, mint az asztali számítógépet. Leginkább a 20–29 és 30–39 év közötti korosztályok (42,8% és 52,1%), legkevésbé a 20 év alattiak (18%) és a 60 év felettek (6,4%). Bár oksági vizsgálatot nem végeztünk, feltételezzük, hogy a 20 év alatti korosztálynál a ritkább használat hátterében anyagi okok, míg a 60 év felettieknél kognitív okok állnak ennek hátterében.

Navigációs eszköz használata

A navigációs eszközök használata egyik korosztálynál sem túl gyakori. A 20 év alatti korosztálynál 0% (ez adódhat az életkorból). A 30–39 éves korosztálynál a leggyakoribb ennek az eszköznek a használata, ez 36,5%. A többi korosztály kisebb mértékben használja a navigációs eszközöket (15,9 és 18,7 % között), a 60 felettek egyáltalán nem használják, náluk is 0% az arány.

Összességében elmondhatjuk, az idősebb korosztálybeliek nem használják vagy csak nagyon kevesen használják az újabb és bonyolultabb IKT eszközöket. Például az 50–59 korosztálynál az iPod, Ipad, tablet, e-book használata 1,3% és 5,3% között van. A 60 év felettieknél mind a négy eszköz használatánál 0%-os eredményt kaptunk. Hasonló a helyzet az okostelefon és a navigációs eszköz használatánál: az 50–59 korosztálynál: 12,0% és 18,7% az okostelefon esetén és 2,1% és 4,3% a navigációs eszköz használatánál.

Azt is megállapíthatjuk, hogy az internet használatát korosztálytól függetlenül mindenki hasznosnak tartja. Természetesen ezek mellett olyan hasznosságokat jelölnek meg fontosnak, amelyek összefüggésben vannak az életkori sajátosságokkal, például iskolaválasztás és pályaválasztás.

Az adatok alapján nem mutatható ki összefüggés a között, hogy mennyire látják az emberek biztonságosnak a világot, amelyben élnek, és hogy mennyire bíznak vagy nem bíznak az internetben. Egyetlen lényegesebb összefüggés mutatható ki: attól függetlenül, hogy az emberek mennyire érzik biztonságosnak a világot, amelyben élnek, többnyire megbíznak az internetben. Azok között, akik teljesen rossznak és bizonytalannak látják a világot, a „bízom az internetben” és a „nem bízom az internetben” mutatók egyformák (33,3%), oki összefüggés nem mutatható ki.

Felhasznált irodalom.

- Rita L. Atkinson (2001):
Pszichológia.
Osiris Kiadó, Budapest
- Váriné Szilágyi Ibolya (1987):
Az ember, a világ és az értékek világa.
Gondolat, Budapest
- Babarczi Eszter:
Közösségre alapozott bizalom az interneten
Forrás:
http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/BabarczyEszter2012_tezisek.pdf
- Barabási Albert-László – Oltvai Zoltán N. (2004):
Network Biology: Understanding the Cells's Functional Organization.
Nature Reviews Genetics. 5,
- Barabási Albert-László (2003):
Behálózva. A hálózatok új tudománya. Hogyan kapcsolódik minden egymáshoz, és mit jelent ez a tudományban, az üzleti és a mindennapi életben.
Budapest, Magyar Könyvklub
- Bugán Antal (1994):
Érték és viselkedés.
Akadémiai Kiadó, Bp.
- Czakó Ágnes:
Social Sciences › Sociology 2014.
Budapest, Corvinus Egyetem
- Csepeli György (1997):
Szociálpszichológia.
Osiris Kiadó, Bp.
- Dányi Endre:
„A digitális szakadék fogalmának értelmezéséhez.”

In: Z. Karvalics László és Dessewffy Tibor. 2002. „Az Új Törvénykönyv.”
Kritika. Kiadó. 1 sz.

Faragó Klára, Karcag Judit (1988):

Attitűd és véleménymérés

In: Pszichodiagnosztikai vademecum (I. explorációs és biográfiai módszerek, tünetbecslő skálák, kérdőívek. szerk.

Hankiss Ágnes (1987):

Kötéltánc

Budapest

Halász László – Hunyady György – Marton L. Magda (1979):

Az attitűd pszichológiai kutatásának kérdései.

Bp. Akadémiai

J. F. Rouert:

Cent fenetres sur internet

Raris 2005 /Atlantique kiadó

Hans Rudolf Schelling – Alexander Seifert (2014):

L'utilisation de l'internet par les personnes âgées.

Forrás:

<http://marketing5.net/Hans-Rudolf-Schelling-Alexander-Seifert---Lutilisation-de-l-pdf-e4253.pdf>

Kollányi Bence – Molnár Szilárd – Székely Levente (2007):

Társadalmi hálózatok, hálózati társadalom

Budapest

Kollányi Bence (2009):

Társadalomkép Christian Fuckh Internet és társadalom című könyvében.

http://epa.oszk.hu/01900/01963/00029/pdf/infotars_2009_09_02_092-101.pdf újra letöltve 2014. augusztus 19.

Kolin Péter:

Idősek az információs társadalomban

Forrás:

<http://www.pointernet.pds.hu/ujsagok/evilag/2002/07/evilag-06.html>

Levine, Peter (2005):

Az internet es a civil társadalom

(in: Információs Társadalom, V. évf. 1. szám, 41–60. p. 54)

Luhmann, Nikolas (2006):

Bevezetés a rendszerelméletbe.

Társadalomtudományi Könyvtár sorozat. Budapest, Gondolat Kiadó.

Mérei Ferenc (1998):

Közösségek rejtett hálózata.

Budapest, Osiris.

Molnár Szilárd – Kollányi Bence – Székely Levente (2007):

Az információs társadalom

szerk.: Pintér Róbert Társadalmi hálózatok, hálózati társadalom

p. 64–81. Budapest, Gondolat Kiadó

Nicholas A. Christakis – James H. Fowler (2010):

Kapcsolatok Hálójában. Mire képesek a közösségi hálózatok és hogyan alakítják a sorsukat.

Budapest, Typotex.

Ujhelyi Adrienn (2007):

Digitális generáció.

Alkalmazott Pszichológia. (9).

Patricia Wallace (2002):

Az internet pszichológiája,

Budapest, Osiris.

Pacsuta István (2013):

Az érték funkciója.

In: Szociálpedagógia 2013/1-2. pp. 58–67.

Rab Árpád:

A magyarországi idős korosztály információs írástudása és motivációi

Forrás:

http://epa.oszk.hu/01900/01963/00031/pdf/infotars_2009_09_04_049-054.pdf

Víg Zoltán:

Felsőoktatásban tanulók internethasználattal kapcsolatos attitűdje.

PhD dolgozat

Forrás:

(www.hotnews.ro/stiri-opinii-15590775-nu-prea-cred-fin (2014. 06.15.)

hvg.hu/tudomany/20081202_eu_broadband

(2014. 08. 07.)

nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/.../BabarczyEszter_2012_tezisek.pdf

(2014. 07. 15)

Wilson, Ernest J. III. 1999.

„Closing the Digital Divide.”

Internet Policy Institute, Washington

Forrás:

Internet: <http://www.internetpolicy.org/briefing/ErnestWilson0700.html#contents>

Wellman, Barry – Haase, Anabel Quan – Witte, James – Hampton, Keith (2002):

Növeli, csökkenti vagy kiegészíti az Internet a társadalmi tőkét?

(in: Információs Társadalom, II. évf. 1. szám)